

Vreemdelingenbeleid en islamitische zeden

Verzorging van familieleden mogelijk gemaakt door toelating hier te lande

1. KB 9 juni 1975, RV 1975, 15
2. AR RvS 26 juni 1978, RV 1978, 24/GV D 13-22
3. AR RvS 28 november 1980, RV 1980, 18/GV D 13-61

1. KB 9 juni 1975

feiten: Een Turkse weduwe (A) van 65 jaar, moeder van drie in Turkije wonende dochters en twee in Nederland wonende zonen, is zonder de vereiste machtiging tot voorlopig verblijf (m.v.v.) naar Nederland gekomen en verzoekt een vergunning tot verblijf (v.t.v.) voor verblijf bij haar zoon. Het hoofd van de plaatselijke politie (h.p.p.) beslist afwijzend op het verzoek omdat zij niet over de vereiste m.v.v. beschikt en niet als alleenstaande ouder kan worden aangemerkt. A dient een verzoek om herziening in. De Staatssecretaris van Justitie beschikt afwijzend op het verzoek op gronden ontleend aan het algemeen belang, terwijl geen zodanig klemmende redenen van humanitaire aard aanwezig zijn die tot toelating nopen. A gaat in beroep bij de Kroon.

De kinderen van A zijn van mening dat de zoon, die als enige in de mogelijkheid verkeert de huisvesting en verzorging van hun moeder op zich te nemen, zich hiermee naar islamitische zeden en gewoonte zou belasten.

De Kroon oordeelt dat opnemng van A in het gezin van de oudste zoon in verband met de heersende familieverhoudingen, voor A de aangewezen oplossing betekent voor haar huisvesting en verzorging. Voor A staan met een verblijf in Nederland zodanige belangen op het spel, dat verblijf in redelijkheid niet afgewezen zou mogen worden. De Kroon vernietigt de beslissing van de Staatssecretaris van Justitie.

Annotatie in: RV 1975, 15.

2. AR RvS 26 juni 1978

feiten: Een 20-jarige Turkse jongen (A), wiens ouders zijn overleden, en die twee in Turkije wonende zusters heeft, komt zonder m.v.v. naar Nederland. Hij verzoekt een v.t.v. voor verblijf bij zijn broer. Het h.p.p. beschikt afwijzend op het verzoek. Tegen de fictieve weigering op het herzieningsverzoek gaat A in beroep. Aangevoerd wordt dat volgens de in Turkije heersende opvatting niet de zusters de aangewezen familieleden zijn om voor A te zorgen, maar de broer. Deze laatste acht zich als oudste broer na het overlijden van de ouders, genoodzaakt A onder zijn hoede te nemen en te onderhouden, aangezien A geen onderdak had en nog niet in staat was voor zichzelf te zorgen.

De Afdeling is van oordeel dat, gezien het feit dat A vrijwel geen contact met zijn zusters heeft en bovendien gezien de in Turkije heersende opvattingen, de belangen van A die zijn gemoed met een verblijf bij zijn broer, van zodanig gewicht zijn dat verblijf in redelijkheid niet afgewezen mag worden.

De beslissing van de Staatssecretaris van Justitie wordt vernietigd.

Annotatie in: RV 1978, 24.

3. AR RvS 28 november 1980

feiten: Een Turkse man (A) die zonder m.v.v. Nederland binnenkomt, verzoekt een v.t.v. voor verblijf bij zijn tante en haar kinderen in Nederland. De echtgenoot van de tante is overleden. A is tot voogd over de kinderen benoemd. Het h.p.p. beschikt afwijzend op het verzoek omdat

- A niet over de vereiste m.v.v. beschikt;
- A niet behoort tot de categorie van personen die voor gezinshereniging in aanmerking komen;
- aan de verklaring dat het een Turks gebruik is dat in dit soort gevallen een persoon van het mannelijk geslacht aanwezig moet zijn, niet een dusdanig gewicht kan worden toegekend, dat verblijf van A in Nederland zou dienen te worden toegestaan;
- geen klemmende redenen van humanitaire aard aanwezig zijn die tot toelating nopen.

Tegen de fictieve weigering op het herzieningsberoep gaat A in beroep bij de RvS. Hij voert aan dat volgens Turkse cultuuropvattingen na het overlijden van de echtgenoot, het gezag in het gezin zo mogelijk dient te worden overgenomen door een mannelijk familielid, en bij gebreke van andere, eerder in aanmerking komende familieleden op basis van de bijzondere regels van het Turks gewoonterecht A de aangewezen persoon is om zich bij zijn tante en haar gezin te voegen. Deze opvatting vindt steun in de bij de procedure afgelegde deskundigenverklaringen.

De Afdeling neemt de juistheid van deze argumenten aan, maar is van mening dat culturele gewoonten van het land van herkomst niet op zichzelf reeds bepalend zijn voor het antwoord op de vraag of sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard die tot toelating hier te lande behoren te leiden. De Afdeling is in casu niet tot de overtuiging gekomen dat aan de bedoelde gewoonteregels in onderling verband met de overige omstandigheden overwegende betekenis toegekend moet worden. Hierbij neemt de Afdeling met name in aanmerking dat alleen de belangen van het gezin in het geding zijn, welk gezin in Nederland woonachtig is en waarop derhalve niet die druk van de Turkse zeden en gewoonten geacht kan worden te rusten als wanneer dit gezin in Turkije zou wonen; en dit wel te minder nu is gebleken dat het gezin in redelijke mate in de Nederlandse samenleving is ingeburgerd. Het beroep van A wordt verworpen.

Toepasselijke Nederlandse wetgeving

Zie p. 156/157.

Socio-juridische achtergronden van de betrokken moslims

Betrokkenen huldigen de opvatting dat, volgens Turkse zeden, zij, die na het overlijden van een mannelijk familielid in een toestand geraken dat ze niet meer voor zichzelf kunnen zorgen, veelal gaan samenleven met het meest verwante mannelijk familielid dat in staat is hen te verzorgen. Hoewel hier sprake kan zijn van een reeds sinds vóór de komst van de Islam bestaande traditie, kan een dergelijke gedachtegang ook zeer wel vanuit het islamitisch recht verklaard worden. Hierbij kan ondermeer gedacht worden aan de rol die de man speelt in de bepalingen omtrent de voogdij, en zijn verantwoordelijkheid voor verzorging en bescherming van gezin en familie.

Nadere beschouwingen over de beslissingen

Zijn de belangen die gemoeid zijn met de naleving van de aangegeven Turkse zeden reden om verblijf toe te staan?

De onderhavige rechters onderzoeken met name of klemmende redenen van humanitaire aard aanwezig zijn die tot verblijf nopen. Met andere woorden: onderzocht wordt of de persoonlijke belangen zwaarder wegen dan het met een restrictief toelatingsbeleid te dienen Nederlands (algemeen) belang.

De Kroon (KB 9 juni 1975, nr. 1, p. 176) en AR RvS 26 juni 1978 (nr. 2, p. 176) zijn van mening dat de op grond van cultuuropvattingen gewenste situatie voor betrokkenen van zoveel belang is, dat toelating in Nederland – waardoor een dergelijke situatie gerealiseerd kan worden – in redelijkheid niet geweigerd mag worden.

De AR RvS 28 november 1980 (nr. 3, p. 177) is van mening dat culturele gewoonten van het land van herkomst niet op zichzelf reeds bepalend zijn voor het antwoord op de vraag of sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard die tot toelating behoren te leiden. De Afdeling gaat ervan uit dat het vorm geven aan eigen cultuuropvattingen voor betrokkenen die zich in Nederland bevinden in het bijzonder wanneer zij redelijk in de Nederlandse samenleving zijn ingeburgerd minder belangrijk is dan wanneer zij zich in hun eigen land zouden bevinden.

De beslissende instanties besteden alle drie aandacht aan de Turkse cultuuropvattingen, alsmede aan de vraag in hoeverre deze moeten doorwerken in het toelatingsbeleid. Het is niet aannemelijk dat het verschil in uitspraken uitsluitend wordt verklaard door de verschillende standpunten die ten aanzien van het belang van de cultuuropvattingen worden ingenomen. Immers, de rechter kan bij de beoordeling of er sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard, alle feiten en omstandigheden in aanmerking nemen. De traditie dat in Turkije altijd een man in een gezin aanwezig behoort te zijn, kan het gevolg zijn van sociale en economische omstandigheden. De man is er voor de bescherming van het gezin. De man is de eerst verantwoordelijke voor het onderhoud van zijn gezin. Een 65-jarige alleenstaande vrouw (eerste casus, p. 176) zal zich in Turkije maatschappelijk en op economisch vlak misschien niet staande kunnen houden. Een ouderloze minderjarige jongen (tweede casus, p. 176) zal niet zonder meer in staat kunnen worden geacht de functie van de man in het gezin te vervullen. Een Turkse man, zoals in de derde casus (p. 177) zal in het algemeen echter wél hiertoe in staat worden geacht. Voor wat de sociale noodzaak betreft, zal de positie in de Nederlandse samenleving respectievelijk Turkse gemeenschap, in beschouwing moeten worden genomen.

Hieronder zal aandacht besteed worden aan de in de uitspraken plaatsgevonden belangenafweging en vervolgens aan de vraag of en in hoeverre de belangen van de verblijfsaanvrager en indirect-betrokkenen door cultuur-

opvattingen worden bepaald.

In de eerste twee uitspraken zijn de belangen van verblijfsaanvragers die met verblijf hier te lande gemoeid zijn zo groot, dat weigering van verblijf reeds hierom niet redelijk geacht wordt. De rechters behoeven zich niet meer uit te spreken over de vraag of de wens om vorm te geven aan eigen cultuur tot toelating dwingt. In de derde uitspraak zijn het niet in de eerste plaats de belangen van de verblijfsaanvrager die met toelating behartigd kunnen worden, maar de belangen van derden. De Afdeling is van oordeel dat de wens om vorm te geven aan eigen cultuur de overheid in casu niet dwingt tot toelating, met name niet omdat de belangen van betrokkene zelf niet in het geding zijn, en de belangen die wel een rol spelen niet zodanig groot zijn dat zij tot toelating nopen. Bij de beoordeling van het belang van de betrokken derden gaat de rechter uit van de veronderstelling dat de druk van Turkse zeden en gewoonten op Turken in Nederland, en wel in het bijzonder op hen die hier reeds enige tijd verblijven, minder zwaar drukt dan in Turkije zelf. Er zijn echter in casu geen feiten en omstandigheden aangegeven die wijzen op de juistheid van deze veronderstelling.